

## Kopsavilkums

Redaktora slejā **“Bibliotēkas un mīti”** žurnāla jaunā galvenā redaktore *Jana Dreimane* aicina pievērst uzmanību vairākiem agresīvi kultivētiem mītiem par informāciju. Tie valda lielā sabiedrības daļā un ierobežo bibliotēku iespējas saņemt pienācīgu finansējumu. Šo maldu dekonstrukcija ir svarīgs bibliotēku un nozares informācijas veidotāju, arī žurnāla *“Bibliotēku Pasaule”* uzdevums. Viens no izplatītākajiem aplamajiem pieņēmumiem, kam 54./55.numurā veltīta īpaša vērība — demokrātiskā valstī cenzūra nepastāv.

“Bibliotēku Pasaules” 54.numuru ievada *Mārtiņa Lagzdona* raksts **“Lasi, mācies, atklāj — piezīmes no ASV”** rubrikā “Bibliotekāri Latvijā un pasaulē”. M.Lagzdons turpina žurnāla 53.numurā Valdas Ozoliņas rakstā “ASV bibliotēkas un “FISH!” filozofija: globālo bibliotēku līderu un inovatoru programma” aizsākto stāstījumu par 12 Latvijas pagastu un mazpilsētu bibliotekāru braucienu uz ASV (2010.gada 10.septembris–10.oktobris) Bila un Melindas Geitsu fonda finansētās apmācību programmas ietvaros. M.Lagzdona stāstījuma centrā ir vairākas atšķirīgas Ilinoisas pavalsts bibliotēkas: Čikāgas bibliotēka, kurā tiek realizēts Trešās vietas koncepts, Šampeinas bibliotēka, kas strādā pēc principa “brīva pieeja visam”, Ērbanas brīvā bibliotēka, kurā par galveno izvirza cilvēcisko kontaktu, “Upshot” mārketinga aģentūras bibliotēka, kur nav nedz plauktu ar grāmatām, nedz katalogu skapju, kā arī viena no lielākajām akadēmiskajām bibliotēkām ASV — izcilā Ilinoisas Universitātes bibliotēka, kas “universitātei kukurūzas lauka vidū” ļāvusi kļūt par līderi izglītībā un pētniecībā. Rakstā atspoguļota plaša ASV bibliotēkās gūtā praktisko risinājumu, ideju un ieteikumu pieredze, kas vērtīga un noderīga arī Latvijas bibliotēku attīstībai — autora vārdiem — ja ne tūlīt un tagad, tad tuvākajā nākotnē noteikti.

Rubriku “Cilvēki, notikumi, problēmas” atklāj **“Kultūras ministres Sarmītes Ēlertes uzruna Latvijas bibliotekāru 10.kongresā “Brīva piekļuve zināšanām: pastāvīga progresā veicināšana” 2011.gada 12.aprīlī Rīgas Latviešu biedrības namā”**. S.Ēlerte uzsver, ka Latvijas bibliotēkas ir ļoti nozīmīga nacionālā bagātība, kā arī jutīgs sabiedrības demokratizācijas līmeņa rādītājs. Ministre vērš uzmanību uz to, ka bibliotēku darbībai paredzēto finanšu līdzekļu apjoms jau noslīdējis 2005.–2006.gada līmenī, un izsaka pārliecību, ka tālāks budžeta izdevumu samazinājums bibliotēkām nav pieļaujams, tieši pretēji — bibliotēku budžeti būtu palielināmi. S.Ēlerte pauž atbalstu esošā bibliotēku tīkla, kas nodrošina bibliotēku pakalpojumu pieejamību visā valsts teritorijā, saglabāšanai un iebilst pret mehānisku centralizāciju vai dažādu institūciju formālu strukturālu apvienošanu. Tā vietā priekšroka dodama visu iespējamo partnerības saišu nostiprināšanai un resursu kopīgai izmantošanai. Tāpēc mērķtiecīgi turpināmi iesāktie darbi valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas attīstībā, kā arī jārūpējas par plašas piekļuves nodrošināšanu digitālās informācijas resursiem.

*Jānis Lubāns* rakstā **“Citāda vadīšana. Orķestris bez dirigenta”** izaicina ierastos priekšstatus par organizāciju vadību, nākot klajā ar pavisam neparastu ideju — atteikties no vadītājiem. J.Lubāna ideju pamato starptautisku atzinību guvušā kamerorķestra “Orfejs” darbības izpēte, kura pierāda: pašvadība un augsti sasniegumi ir iespējami.

Rubrikā “E-resursi, e-pakalpojumi, e-komunikācija” *Inese Kazāka* rakstā **“Speciālo krājumu un arhīvu pārvaldības problēmaspekti”** iepazīstina ar Tiešsaistes datorizēto bibliotēku centra (*Online Computer Library Center, OCLC*) 2009.–2010.gadā veiktā vērienīgā pētījuma par bibliotēku speciālajiem krājumiem un arhīviem rezultātiem. Pētījuma dati atklāj samilzušas problēmas. Dramatiski pieaudzis speciālo bibliotēku krājumu apjoms (vizuālajiem, audiālajiem un kustīgo attēlu materiāliem — pat par 300%). Lasītāju pieprasījums pēc reti un unikāliem materiāliem, jo īpaši digitalizētiem, ir milzīgs, strauji aug to izmantojums. Tomēr liela daļa šo krājumu ir neapstrādāti, nekatalogizēti un nav pieejami lasītājiem. Tiešsaistes katalogos nav

pieejami dati par 71% digitāli dzimušo resursu, 75% vizuālo materiālu, 58% karšu un 50% arhīvu materiālu. Pētījuma kopējā bilance ir vienlaikus cerības un bažas raisoša.

2011.gada 2.jūnijā Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē notika Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Latvijas Bibliotekāru biedrības Jauno speciālistu sekcijas sadarbībā ar Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļu un Sociālo un politisko pētījumu institūtu organizētā diskusija “Latvijas Nacionālo digitālo bibliotēku veidojot: mērķi, iespējas, rezultāti”. Tajā tika lauzts ne mazums šķēpu, vērtējot līdz šim paveikto digitalizācijā un spriežot par to, kā digitālā bibliotēka veidojama turpmāk. Diskusija pulcināja gan atmiņas institūciju un valsts pārvaldes pārstāvjus, gan digitālo bibliotēku lietotājus. Ieskats diskusijas “karstākajos” tematos — *Māras Jēkabsones* rakstā “**Latvijas Nacionālo digitālo bibliotēku veidojot**”.

Jaunāko tehnoloģiju piedāvājumā, ar kuru tika iepazīstināti inovāciju konferences “*Lattelecom* diena 2011” dalībnieki, netrūkst pārsteidzošu risinājumu: inteligentās drošības sistēmas, mākoņpakalpojums, jaunā *Lattelecom Biznesa TV* platforma, kas ar televizora pults klikšķi ļauj pasūtīt picu tieši no TV ekrāna... Straujā informācijas tehnoloģiju un pakalpojumu attīstība pieprasa jaudīgus augstas kvalitātes datu pārraides tīklus, tādēļ pilnā sparā Latvijā rit optiskā tīkla infrastruktūras izbūve. “*Lattelecom* diena 2011” devusi daudz ideju arī darbam bibliotēkā. Ar konferencē gūtajiem iespaidiem dalās *Māra Jēkabsons* publikācijā “**Ieskaties nākotnē jau šodien!**: “*Lattelecom* diena 2011”” rubrikā “Konferences, semināri, sanāksmes”.

Sadaļā “Bērni un jaunieši bibliotēkās” *Marlēna Krasovska* rakstā “**Grāmata ir... t@vā bibliotēkā... tavā filmā**” sniedz ieskatu gadskārtējā bērnu literatūras un bibliotēku darba konferencē, kas notika Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrā Rīgā 2011.gada 13.maijā. Kā katru gadu, konferences pirmā daļa bija veltīta iepriekšējā gada laikā Latvijā izdotās bērnu literatūras izvērtējumam. Latviešu bērnu oriģinālliteratūras 2010.gada veiksmē — jau esošo latviešu bērnu literatūras grāmatu varoņu-zīmolu pulku papildinājuši vairāki jauni, spilgti literārie tēli. Tas nedaudz vieglāk ļauj pārdzīvot to, ka teju visi vampīri, kas 2009.gadā čumēja un mudžēja tulkotajā literatūrā, pārvietojušies uz latviešu oriģinālliteratūru. Savukārt latviski tulkotās bērnu un jauniešu literatūras jaunums — tā sauktā *crossover* literatūra — jau paspējusi samulsināt gan filologus, kas pagaidām nesekmīgi nodarbojas ar termina latviskošanu, gan opīšus, kas, šos izdevumus pašķirstījuši, apjūk pie grāmatnīcas letes. Konferencē tika stāstīts arī par aktivitāšu telpas izveidi pirmsskolas vecuma bērniem “Lapotava” Bulduru bibliotēkā, kā arī aktualizētas nopietnas problēmas grāmatu mākslas vērtēšanā Latvijā. Animācijas filmu veidošanas meistardarbnīcā bērnu bibliotekāri iepazīnās ar kino tapšanas procesu un iemēģināja roku animācijas kino veidošanā. Konferences īpašā viesņa bija Gētes institūta Rīgā bibliotēkas vadītāja Sibille Dezelāra (*Sybille Deselaers*), kas sniedza priekšlasījumu par lasīšanas veicināšanas projektiem Vācijā.

*Kristīna Ratniece* aicina spert pirmos soļus animācijā, piedāvājot “**Īsu ievadu animācijas filmu veidošanā**”. Raksta autore norāda, ka animācija un bērnu literatūra viena otru lieliski papildina. Tā palīdz stāstus pārvērst kustības brīnumā un lieliski attīsta bērnu iztēli un radošumu. Mūsdienu tehnoloģiju laikmetā *filmu studiju* var izveidot ikviens, izmantojot vienkāršotu tehnisko aprīkojumu un datora standartprogrammas. Rakstā sniegts ieskats animācijas veidošanā ar t.s. *stop motion* metodi.

2009.gadā 90.jubileju svinēja Cēsu Centrālā bibliotēka. Lai atzīmētu bibliotēkas ievērojamo gadskārtu, tapis izdevums, kurā apkopota bibliotēkas vēsture gandrīz gadsimta garumā. 2011.gada 30.jūnijā Cēsu Centrālās bibliotēkas Baltajā zālē notika Daces Cepurītes grāmatas “Cēsu bibliotēka 90 gados” atvēršanas svētki. Ieskatu nozīmīgajā pētījumā sniedz *Māra Jēkabsons* publikācijā

**“Grāmata “Cēsu bibliotēka 90 gados” — nozīmīgs piensums Latvijas bibliotēku vēsturei”** rubrikā “Pagājība un apceres”.

*Janas Dreimanes* sagatavotajā **“Ārzemju bibliotēku notikumu apskatā (2011.gada aprīlis–augusts)”** sniegta ziņa par situāciju Japānas bibliotēkās pēc 11.marta zemestrīces; kārtējās — jau piektās — Vācijas Nacionālās bibliotēkas piebūves atklāšanu, kas bibliotēkas kopplatību palielinās par 14 000 kvadrātmētru; jaunas publisko bibliotēku atbalsta programmas izveidošanu Īrijā; Bila un Melindas Geitsu fonda Globālo bibliotēku iniciatīvas programmas ietvaros finansētās Rumānijas bibliotēku modernizācijas programmas “Biblionet” ieviešanu; Britu muzeja centrālās bibliotēkas slēgšanu sakarā ar ievērojamu valsts finansējuma samazinājumu. Apskatā var lasīt arī par digitālās bibliotēkas “Google Books” partneru areāla straujo paplašināšanos (projektā iesaistās arvien lielāks skaits Eiropas nacionālo bibliotēku) un projekta īstenošanas nosacījumiem veltīto kārtējo kritiku. Nobeigumā sniegts ieskats Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*The International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) 77.ģenerālkonferences **“Bibliotēkas — vairāk nekā bibliotēkas: integrācija, inovācijas un informācija ikvienam”** (*Libraries beyond libraries: Integration, Innovation and Information for all*) tematikā. Savukārt par kultūras un garīguma gaismas atmirdzēšanu pār bīstamo Kolumbijas narkotiku karteļa rajonu var lasīt *Janas Dreimanes* rakstā **“Garīguma klintis Kolumbijas narkotiku karteļa rajonā Medeljinā”**.

Rubrikā “Vecā un jaunā grāmatniecība” publicēts *Sigītas Trūpas* pētījums **“Latgales grāmatniecība 20.gadsimta 20.–30.gados”**. Pētījumā apskatītais laika periods līdz šim ir bijis viens no pretrunīgākajiem latgaliešu grāmatniecībā. Vērtējot tā laika grāmatniecības tendences, autore ar gandarījumu atzīst: neskatoties uz ekonomiskajiem un politiskajiem spaidiem un Latvijas valdošo aprindu šovinismu, Latgale ar bagātīgu un savdabīgu izdevumu pūru ir sniegusi gana lielu un nozīmīgu devumu visas Latvijas grāmatniecībā.

Rubrikā ievietota arī Ināras Klekeres-Krekeles promocijas darba “Latviešu dzejas publikācijas un vienotas literārās telpas veidošanās: 1789–1855” recenzija **“Izcils pētījums grāmatzinātnē”**, ko sagatavojusi *Jana Dreimane*. I.Klekeres-Krekeles promocijas darbs ir īpašs notikums latviešu grāmatzinātnē. Darbā padziļināti pētīta vēlinās apgaismības un romantisma ietekme uz latviešu sekulārās literatūras sākotni, vērtēts vācbaltiešu mācītāju devums latviešu literatūrā un grāmatniecībā, sniegts spilgts pirmo latviešu izcelsmes literātu (Neredzīgā Indriķa, Jāņa Ruģēna, Anša Līventāla, Ernesta Dinsberga) dzejas raksturojums. Grāmatniecības un literatūras procesi tverti filozofiskā skatījumā, nevairoties no neizskaidrotu parādību cēloņu meklējumiem.

Sadaļā “Dažāda informācija” publicēts *Rudītes Kalniņas* sagatavotais devītās Baltijas restauratoru triennāles “Mākslas un zinātnes sintēze konservācijā: tendences un sasniegumi” (*Synthesis of Art and Science in Conservation: Trends and Achievements*), kas noritēja 2011.gada 10.–12.maijā, apskats **“Baltijas restauratori tiekas Viļņā”**. Konferencē tika nolasīti 25 referāti un prezentēti 65 stenda referāti. Kopējais triennāles dalībnieku skaits sasniedza ap 200 restaurācijas speciālistu. Rakstā izcelti jaunākie, nozīmīgākie un interesantākie pētniecības aspekti konferences referātos. 2014.gadā triennāle notiks Rīgā.

No 2011.gada 28.maija līdz 7.jūnijam norisinājās pirmais starptautiskais bibliotekāru velobrauciens-nekonference “Cycling for libraries”. Tajā piedalījās ap 100 bibliotekāru no 13 valstīm, arī Latvijas. 10 dienās velobrauciena dalībnieki pārvarēja 650 km no Dānijas galvaspilsētas līdz Vācijas galvaspilsētai. Nelielu ieskatu pasākuma norisē un norādes plašākas informācijas ieguvei sniedz *Jana Dreimane* publikācijā **“Pirmais starptautiskais bibliotekāru velobrauciens Kopenhāgena–Berlīne un tā nākotnes ieceres”**.

Kā allaž, numuru noslēdz *Marlēnas Krasovskas* sagatavotais “Latvijas bibliotēku notikumu apskats (2011.gada aprīlis–augusts)”.